

vasútépítés állapotáról (főleg az angora-szivaszi vonalról) naponta közölnek újabb tudósításokat: a síneket X-ig lerakták; Németországból egy hajórakomány sín érkezett; a Szamszun—Csarsamba—Bafra-vonal megépítésére a Nemlizadék kaptak concessziót; az Ilidza—Palamutlik közötti vonalat olasz társaság fogja megépíteni; Angorában megnyílt az Is bankaszy („a munka bankja”, a jövendő Törökország vezérintézete); a kormány gondoskodott róla, hogy öt év múlva az ország gyufaszükséglete belföldi áruval fedeztessék; Szamszunba tizennyolc vasuti híd alkatrészei érkeztek Németországból; hír szerint a kormány fontos erdészeti szerződésre készül lépni a Grödel-családdal; újra üzembe lép a kőtahjai porcellángyár és föléled az eszkisichiri szőnyegszövelés (mindkettő a görögök kivándorlása miatt akadt meg, kikben gyakorlott munkásait vesztette) stb.; a kormány a földművelés fejlesztése végett Német- és Franciaországból szakembereket hozatott. „Csak az a baj, hogy anyagi eszközei elsőrangú erők szerződésére nem elegendők.”

És ezzel eljutottunk ezen kérdés legnagyobb nehézségéhez, a pénztelenséghez. Nemcsak egyesek baja ez, a kormány is küzködik vele. A bankjegykibocsátás jogát a szultánok angol pénzesopornak adták; évek óta se innen, se egyéb helyről nem kapott kölcsönt, inflációhoz nem fordulhat. Idegen tőke és belföldi kölcsön nélkül fürge adópolitikával (a forgalmi adót nem ismerik) szerzett rendes bevételeiből fizeti kiadásait (a tisztviselői illetmények közel állnak a békebeli nivóhoz). Deficitje nem is lehet, pénzsűkében legföljebb úgy segíthet magán, hogy saját alattvalóival szemben fennálló kisebb tartozásainak kifizetését elhalasztja (pontatlansága hírének egyik oka). A rendes kiadásokra tehát fedezetet talált, de a költséges reformok és a beruházkodás komolyan átérzett szükségét ezzel kielégíteni, amerikai méretű munkát anatóliai adójövedelemmel elvégeztetni lehetetlen. A tiszteletreméltó, de célhoz nem segítő sovinizmus előbb-utóbb érezni fogja azon igazság súlyát, hogy gazdasági kérdést csak gazdasági eszközökkel lehet megoldani.

Fekete Lajos.

Kiállítások

A konzervativizmus és a radikalizmus évtizedek óta tartó harca a politikai, közgazdasági és társadalmi kérdések mezején kívül a művészetek terén is dúl.

A multból tanulságokat kereső, a hagyományokon szervezesen fejlődő irányzatban több a természetesség és valóság, mint a jövő eszillogó elméleteitől kissé vakult irányzatban, az első pozitív alapokon nyugszik, az utóbbinak igazságát csak a jövő lesz hivatva igazolni.

Mindkét részen megelhetjük a szélsőségek híveit; amott a multhoz való ragaszkodás kizárólagosságát, emitt meg a legképtlenebb elméletek tisztavirágéletű „izmusait”.

A technika szédületes fejlődési iramától kábult ember nehezen akar annak tudatára ébredni, hogy a haladás menetét büntetlenül nem lehet mesterségesen siettetni a szépen kiesztelt, de a gyakorlati teherpróbát ki nem állott elméletekkel.

A mult hó folyamán a két kimondottan ellenlábás művészi irányzat művelői léptek alkotásaikkal a nagyközönség színe elé; a régi hagyományokon örökdő Benczúr-Társaság a Régi Műsarnokban és a progresszív művészek egyesülése, a KUT (Képzőművészek Új Társasága) a Nemzeti Szalóban.

A KUT kiállításán első pillanatban szembeötlik, hogy milyen szétágazóan egyéni a kutató művészet. Egyik művész a természetből merített élményét új kifejezés móddal tolmácsolja, a másik mester munkájában a természet mint újszerű „meglátás”, egyéniségének megfelelő átkomponálásban jelentkezik; van olyan is, akinek hangsúlyozott célja egy újszerű technikai eljárás keresése vagy megteremtése. (Megjegyzendő, hogy az ultramodern törekvések szószólói nem szerepelnek az egyesülésben.)

Rippl-Rónay József már nem szorul bővebb méltatásra. Elégé ismert fogalom már művészete, melynek újszerűsége a természet interpretálása merész, kápráztató technikával. Kiállított pasztellképei közül kiváló figyelmet érdemelnek a „Kövezők”, „Kelenhegyi út télen” és a bravúros „Női arckép”.

Vaszary János szinte bántóan

odavetett nyers színfoltjai gyönyörű egységbe olvadnak össze balatoni tájain, míg csendéleteinek finom színhatását a formák túlerőszkos stilizálása rontja. Démon-sorozatában, nemkülönben „Salome” című olajképén a kifejezési mód kizárólagos hangsúlyozása az érthetlenségig idegenül hat.

Csók István, a magyar impresszionisták nagymestere, „Júda gyűrűje” című nagyobb olajképpel szerepel.

A természet legbizarrabb színjátékát biztos kézzel és hatalmas piktorális ösztönösséggel ragadja meg Szőnyi István. Lehető nagy foltokkal felrakott tiszta színei páratelt frisséget kölcsönöznek képeinek. A kiváló festői kvalitásokon kívül nagy rajztudásbeli készséget igénylő „Viadukt”-jának megoldása mesteri. Izmos tehetségét dicséri „Alkony a Dunán” című akvarellje is.

Érdekes, szivárványozó színekben látja a természetet Egry József. Művészetében a nagy tehetség megfelelő készséggel egyesül, azonban még nem elég erőteljes. Legjobb vászna a megragadó „Tomaji öböl”.

Bornemisza Géza kevés eszközzel, igen érthetően közli élményeit. Lendületes vízfestményei sikerült alkotások, kivált a „Zápor”.

Szobotka Imre, Kmetty János és Perlrott-Csaba Vilmos figyelemre méltó tehetsége az erőszakolt modoroskodás hiábavalóságain őrlik fel sajnálatos módon.

Az újabb művészeti irányzat fejlődését az impresszionizmustól a neoprimitivizmusig illusztrálják Czóbel Béla képei. „Férfi képmás”-a értékes impresszionista alkotás, míg „Leányka” és „Fiúarckép” c. vízfestményei a maguk túlon túl keregett egyszerűségével (mely az átlagos gyermekmódban és eszközökben látja példaképét!) minden közvetlenségük ellenére egy elhibázott fellegős szüleményei.

A szobrászati részben kiválik Medgyessy Ferenc hatalmas monumentalitással és tömbszerű zártággal kivitt alkotásaival. A nagyonvalóság és nyugodtság szobrainak meggyőző kifejező erőt ad. Legjobb alkotása az „Any gyermekével” és a nagyszerű „Kőemelő”. Jó alkotásaikkal szerepelnek még Ferenczy Béni (gondos női büszt),

Beck Ö. Fülöp (mesteri plakettekkel) és Varga Oszkár (mozgásteljes „Táncosnő”).

A *Benczúr-Társaság* mintegy a KUT ellendarabjaként rendezte kiállítását, melyen a Társaság tagjainak csak egyrésze vett részt, igaz, hogy nagyobb gyűjteménnyel. A kiállított munkák, melyek között sok a díjat nyert alkotás, beszédesen cáfolták az ultramodern művészkörök azon állítását, hogy a „maradi” művészet már kiélte magát, elsekélyesedett, mert a kiállított tárgyak kivétel nélkül mind komoly tanulmányozással és alapos mesteriségbeli felkészültséggel készültek. Gyönyörűséget okozhatnak még a „legkorszerűbb” szemlélőnek is. Sőt a maradiság vádjá is alaposan szertehullott, mert a kiállítás néhány idősebb mesterétől eltekintve, az újabb festészeti irányzatok nem egy eredménye tűnik szemünkbe a vásznon, de persze hivalkodásmentesen, mert a főcél kimondottan nem az új stílus keresése, hanem a művészet ápolása.

Legnagyobb sorozattal Gy. Sándor József szerepel. Művészetének legjavát színes csillogású velencei képein adja. Egy teljes termet megtöltő olajképén kívül egy teremnyi rézkare dokumentálja kiforrott, becsületesebb művészetét.

Élményekben gazdag külföldi tanulmányútjainak benyomásait hasznosítja igaz átérzéssel és határozott tudással Burghardt Rezső.

Knopp Imre a komoly művészet minden tulajdonságával rendelkező képeivel, melyek a multban mesterüknek kitüntetésekben gazdag sikert juttattak osztályrészül, tünnetőleg tanuskodnak amellet, hogy a valódi érték a művészetben minden korszerűségtől, divattól független. Nagy állami aranyéremmel kitüntetett „Biedermeier intérieur”-je bármely múzeum falán méltán helyet foglalhatna.

A női test bársonyos rózsás színárnyalatainak nagytehetségű mestere Czenez János. Aktkompozíciói egytől-egyig könnyed, de ragyogó színmegoldású alkotások, csak kár, hogy a túlságos színkultusz a formák helyes megrajzolásától olykor elvonja figyelmét. „Patak partján” című képén csendül meg tudása legzengzetesebben.

Csuk Jenő összefolyó színfoltjai, ha nem is fegyvelmezi őket teljes biztonsággal, lüktető mozgalmasságban érvényesülnek képein.

Frank Frigyes feketés hangolású képein mesterkéltnél, de régebbi naturalisztikus művein, főleg portréin, egy komoly tehetség erős megnyilatkozását látjuk.

Dudits Andor, Krusnyák Károly, Kiss Rezső, Kunwald Cézár, Tolnay Ákos, Batthyányi Gyula gróf, Udvary Géza és az elhunyt Pentelei-Molnár János megállapodott, harmónikus művészetük néhány javalkotásával illeszkednek bele a tartalmas és értékes kiállítási anyagba.

A szobrászati részben Lux Elek merész elgondolású és biztos megoldású „Táncosnő” és „Vénusz” c. bronz aktjai a legértékesebb darabok. Margó Ede, Berán Iajos, meg a keresett technikájú Ligeti Miklós és Róna József szerepelnek még plasztikai alkotásokkal.

A *Szinyei Merse Pál Társaság* öt-éves fennállását az általa díjazott művészek kiállításával ünnepelte a Nemzeti Szalonban. Azok a művészek, akik az akadémizmus megcsontosodott felfogása elleni diadalmas harcban a művészet számára új utakat nyitottak meg, öt éve egyesültek a nagy mesterről nevezett társaságban, a „kifejezésben a teljes szabadság” jelszava alatt. Az alakulás második dícséretes, nagy áldozatokkal megvalósított célja a fiatal tehetségek erkölcsi és anyagi segélyezése. Sajnálatos azonban, hogy részint személyes okok, részint a kenyérvkérdés és az egyéni érvényesülés keresése a teljes szabadság elvét valló, kétségen kívül legszámottevőbb művészi egyesülésen kívül való tömörülésre bírták az utak keresését céljával kitűzött művészek kisebb csoportját (a KUT) és így az egyfelfogású művészetet most sem állott módunkban egészében áttekinteni.

A kiállításon, mint jeleztük, a már kész művészek mellett a jövő művésznemzedékének tehetségesei is felvonultak.

Amazok művei közül különösen kiválnak Szüle Péter klasszikus értékű „Öregség” és „Havas ház” c. olajképei. Nagy István teljesen egyéni hangsúlyozású, finom psz-

tellképei. Ugyancsak hatalmas egyéni készséget és felfogást látunk Szőnyi István munkáin is (az érdekes „Tragikus táj” c. olaj-, „Duczy” c. vízfestményén és grafikáján egyaránt). Majdnem akadémikus felfogású Pándy Lajos szép vászna, a „Kristusz Emauszban”. — Sikerült alkotásokkal vesznek még részt: Feszty Masa, Rozgonyi László, Goebel Jenő, Deli Antal, Hellebranth Berta, Fáy Dezső festőművészek, Szentgyörgyi István, Lux Elek és Pásztor János szobrászművészek.

A fiatal nemzedék tehetségesei között vannak a tárlatokról előnyösen ismert Patkó Károly, Aba-Novák Vilmos, továbbá a Képzőművészeti Akadémia kiállításán figyelemfelkeltően szerepelt Bánáti Swerák József, Barsay Jenő, Foerstner Dénes, Emőd Aurél, Istókovics Kálmán, Gerber Magda, Antal Elemér, Sándor István festőnövendékek és a legszebb reményeket nyújtó szobrásznövendékek: dr. Farkas Zoltán (gondos, jól felfogott bustók), Jálcis Ernő (szélesen megmintázott torzók) és a nagyszerű plasztikai meglátású Vörös Béla.

Az Ernszt-Múzeum gyűjteményes kiállításán a 60 éves Csók István, festészetünk vezéralakjainak egyike, mutatja be művészetének eredményeit. Palettájának ragyogó színpompája nem az üres csillogást szolgálja, hanem az élettől duzzadó, eleven természet tolmácsolója. Művészete irtózik a felületességektől, az ürességtől; mélyreható, tartalmas és mindig igaz.

Magyar-Mannheimer Gusztáv festői tudásának legjavát a részletezés gondos munkájára pazarolja. Vászni kísérő komorsága, ismételtén érvényrejutó szín- és vonalhatása alkotásait monotonná hangolják. Legkerekebb alkotása (a tájat megülő viharterhes felhős témáin kívül) a pompás kivitelű „Maharadzsa leánya”.

Zádor István, az erősen naturalisztikus grafikájáról ismert művész, mint festő is csak hangsúlyozott naturalisztikus oldaláról mutatkozik be. Pikturájában döntően uralkodik a rajz.

Szentgyörgyi István, szobrászatunk egyik nagyja, szintén hatalmas gyűjteménnyel szerepel a kiállításon.

Székelty Miklós.